VALTIOVARAINMINISTERIÖ (Käännös)
OIKEUSMINISTERIÖ

19.11.2019

Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Viite: Lisärahoitusta koskeva kysymys

Lepäämään jätetty lakiesitys Ahvenanmaan itsehallintolain 7 luvun taloutta koskevien säännösten muuttamisesta

Hallituksen esitys laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta (HE 320/2018 vp) annettiin eduskunnalle 6. helmikuuta 2019. Eduskunta hyväksyi helmikuussa 2019 lakiesityksen jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeisiin valtiopäiviin. Eduskunta hyväksyi myös perustuslakivaliokunnan lausumaehdotuksen, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimiin Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Tasavallan presidentti on esityksellään toimittanut hallituksen esityksen laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta Ahvenanmaan maakuntapäivien käsiteltäväksi. Maakuntapäivien oikeusministeriölle antaman ilmoituksen mukaan presidentin esityksen mukaista käsittelyä ei saatu päätökseen ennen työvuoden 2018-2019 loppua. Siten esitys on maakuntapäiväjärjestyksen 42 §:n nojalla rauennut maakuntapäivien vaalien vuoksi. Tasavallan presidentin tulisi pikimmiten toimittaa sama esitys maakuntapäivien käsiteltäväksi, jotta asia tulisi lokakuussa pidettyjen maakuntapäivävaalien jälkeen uudelleen vireille.

Rauenneen sote-uudistuksen vaikutukset lepäämään jätettyyn lakiesitykseen

Lepäämään jätetyssä esityksessä itsehallintolain muuttamisesta ehdotetaan, että 7 luvun säännökset Ahvenanmaan maakunnan taloudenhoidosta pääosin uudistetaan. Ehdotus perustuu pääministeri Sipilän hallituskauden aikana saavutettuun yhteisymmärrykseen Ahvenanmaan maakunnan taloutta koskevien säännösten muuttamisesta. Ehdotetun lain on tarkoitus tulla voimaan 1. tammikuuta 2021.

Ahvenanmaan itsehallinnon kulujen rahoittaminen perustuisi ehdotuksen mukaan nykyiselle tasoitusjärjestelmälle, mutta se olisi sitä joustavampi. Koska edellisen hallituksen valmistelema sote-uudistus kaatui, lakiesityksessä arvioitu Ahvenanmaan maakunnan perusrahoituksen vuotuinen kasvu ei toteudu sellaisenaan.

Lepäämään jätetyn lakiesityksen 47 §:ään ja siinä arvioituun perusrahoituksen korotukseen viitaten Ahvenanmaan maakunta on tuonut esille tarpeen korottaa tasoitusperustetta 0,45 prosentista 0,47 prosenttiin sillä tavoin kuin kuin lepäämään jätetyn lakiesityksen voimaantulosäännöksen 3 momentissa säädetään. Maakunnan ehdotuksessa lähdetään siitä, että hallituksen esitys laiksi tasoitusperusteen muuttamisesta annetaan eduskunnalle välittömästi.

Sekä nykyinen että ehdotettu tasoitusjärjestelmä perustuu vakiintuneisiin laskentatapoihin. Ahvenanmaan maakunnan hallitus on kuitenkin jo esityksen valmistelun yhteydessä tähdentänyt, että vertailua tehtäessä tasoituksen ja verotasoituksen toimittamisvuoden perusteella, nykyisen talousjärjestelmän ja ehdotetun tasoitusjärjestelmän välisestä toteutumasta johtuva maakunnan perusrahoituksen lisäys on noin 10 miljoona euroa vuositasolla laskettuna vuoden 2021 tasolla

Sote-uudistuksen toteuttaminen valtakunnassa muuttaisi valtion tilinpäätöksen perusteita olennaisesti, joka säädetyn tasoitusperusteen perusteella vaikuttaisi vuotuisen tasoituksen määrään siten, että Ahvenanmaan perusrahoitukseen tulisi huomattava korotus nykyiseen verrattuna.

Ratkaisuehdotus

Eduskunta voi ainoastaan joko hyväksyä tai hylätä lepäämään jätetyn lakiehdotuksen itsehallintolain taloussäännösten muuttamisesta.

Hallitus ei voi antaa esitystä laiksi tasoitusperusteen muuttamisesta ennen kuin eduskunta on käsitellyt lepäämään jätetyn lakiehdotuksen loppuun ja tasavallan presidentti on vahvistanut lain itsehallintolain muuttamisesta. Vasta tämän jälkeen hallitus voi antaa esityksen laiksi tasoitusperusteen muuttamisesta eduskunnalle. Tämä on valtioneuvoston oikeuskanslerin näkemys asiasta ja toimintatapa myös huomioi itsehallintolain valtio-oikeudellisen aseman Ahvenanmaan ja valtakunnan välisten suhteiden perustana.

Hallitus on hallitusohjelman mukaisesti sitoutunut kehittämään ja vaalimaan Ahvenanmaan itsehallintoa hyvässä yhteistyössä Ahvenanmaan kanssa ja jatkamaan itsehallintolain uudistamista. Hallitus sitoutuu nostamaan maakunnan perusrahoitusta 10 miljoonalla eurolla. Tämän toteuttamiseksi hallitus lupaa, että kun lepäämään jätetty lakiesitys on hyväksytty ja vahvistettu, se vie eduskuntaan esityksen lepäämään jätetyn lakiesitykseen sisältyvän tasoitusperusteen nostamiseksi 0,45 prosentista 0,47 prosenttiin. Tämä kuitenkin edellyttää, että maakunta omasta puolestaan hyväksyy lepäämään jätetyn lakiehdotuksen. Kun sote-uudistus astuu voimaan, maakunnan rahoitusta tarkistetaan suhteessa sote-rahoituksen tarkistuksiin.

Hallitus odottaa maakunnan hallituksen vastausta ja toivoo hyvän yhteistyön jatkuvan ja että itsehallintolain kokonaisuudistus etenee rakentavassa hengessä lähestyvän itsehallinnon 100-vuotisjuhlan alla.

Mika Lintilä
Valtiovarainministeri

Anna-Maja Henriksson
Oikeusministeri